

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Indicibvs Illvstratvs Et Avctvs Concionatoriis

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Capvt X. De tenebris mortem Christi præcedentibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77031)

nus sui honoris minimè oblitus, multò minùs sui Filii Deus. Pilatus ita composuit verba, ut quidquid opponeretur, evaderet. Spiritus divinus scriba optimus, velociter & venustè quovis calamo, etiam ramento fulfurato scribens, Pilati manum rexit. Romanus hic Præses instrumentum & penna fuit, obtusa certè ac malignè respondens, ea ipsa tamen aptissimam dedit scripturam. Et quemadmodum potens est Deus de lapidibus ista suscitare filios Abrahæ, ita Apostolos, Martyres, Confessores ex hominibus improbissimis. Mors Christi omnibus in orbem erat evulganda. Pilatus hac in re primus Apostolus, hoc mysteriù titulo scripto publicavit. Eodem die latro, primus velut Martyr promissum audivit: *Hodie mecum eris in paradiso*. Illo ipso tempore Centurio Romanus, quasi primus Christi Confessor, Verè, inquit, filius Dei erat iste. Nimirum quæ stultia sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes; & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia; & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret.

IV. Qui Angelorum ordinibus inferri desiderant, hic prius nomen & titulum emereantur exercitate patientiæ. Nam si commortui sumus, & convivimus: si similes sumus & conregnabimus: si compatimur, ut & conglorificemur. Sacerdos non initiatur sacris, nisi antè titulum mensæ obtinuerit: Pontifex futurorum bonorum neminem libro vitæ inscripsit, nisi notum, & clarum patientiâ in iis omnibus tolerandis, quæ Deus immittit toleranda. Servator Christus mediâ morte ad gloriâ extolli cœpit, è tormentis & ludibriis ad regnum, è cruce in paradisiû: quoniâ per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Et nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Hæc semita ducit ad vitam; aberras, & ad mortem tendis, qui viâ graderis voluptariâ.

V. Constantia Præsidis in scripturâ tituli tuendâ. Hic nos quotidie hallucinamus; optimè scripta, pessimè mutamus. Dispungimus, eradimus, lituris abolimus, quæ animo sanctè conceperamus. Propositum tum denique bonum est, cum tenax & firmum est. Miror, inquit Paulus, quod sic tam cito transferimini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Christi. Adversus tentamenta cæcæ dæmonis voluntate opus est inflexibile. Turbat veterator stygius, & vellit, hoc modis omnibus persuadere nititur, ut omittamus bene cœpta, vel saltem differamus. Cui animus præsto est, respondet: Quod scripsi, scripsi; quod feci, infectum nolo. Varius & mutabilis fuit Pilatus hac totâ iudiciariâ causâ, sed scribendo titulo nec litterulâ cessit. Emendari tabulam Iudæi cupiunt. Frustrâ. Formam aliam suggerunt. Actum est; nec apicem mutabit. Erroris caulam aperiant. Sed nec hilum proficiunt. Quod scriptum est, jam fixum & statutum est.

Non sine admiratione Augustinus de tribus ex Orientem Magis differens, Quid tantopere, inquit, aliena gentio regem nosse & adorare cupierunt? Numquam hoc tantâ devotione requirerent, tanto pietatis affectu desiderarent, nisi eum cognoscerent Regem Iudæorum, qui Rex est etiam seculorum? Hinc & Pilatus nonnullâ utique aurâ veritatis afflatus est, quando in ejus passione titulum scripsit, quem Iudæi conati sunt mendosè emendare. Advertamus itaq; magnum hoc & mirabile sacramentum. Magi ex gentibus erant, ipse etiam Pilatus ex gentibus. Illi stellam viderunt in calo, iste titulum fixit in ligno: utrique tamen non Regem gentium, sed Iudæorum vel quærebant, vel agnoscebant. Iudæi verò ipsi nec stellam secuti sunt, nec titulo consenserunt. Ambrosius loquentem præsidè sistens, Non scripsit, ait, qua vobis placerent, sed qua etas futura cognosceret: habeat Helena, qua legat, unde Crucem Domini recognoscat. Deus decretû suum non vult mutari. Ita nos ad omnia seu mundi, seu carnis, seu diaboli tentamina respondeamus: Quod scripsi, non deleo; quod

statui, non mutò, nec punctulo in rectè cœptis cedo. VI. Titulum, Regique nomen Christus supra caput. non ad pedes habuit: nam Christi regnum non crudele, non tyrannicum, sed cælestè, sed æternum. Oraculum Gabrielis Angeli permanfurum est: Regnabit in domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis. Tyranni regiam potestatem pedibus gerunt, subditos, quos spoliati, conculcant: Rex, Christus suos, ut pastor ovem, in humeros attollit. Benedicendum quod venit regnum patris nostri David. Asellâ totum hoc regnum vehabatur: Regnum quod nobis Christus Iesus crucifixus Nazareus à patre obtinuit, non nisi à veris humilibus & patientibus adiri potest. In humilitate ac patientiâ possidebitis non tantum animas vestras, sed & regnum vestrum.

CAPUT X.
De tenebris mortem Christi
precedentibus.

AMERLANES orbis terror, Genebrardo teste, solitus est primo die obfidionis, loco maxime conspicuo candidum tentorium oculis obsessæ urbis obijcere. Si deditiõne facere urbs recusatet, die altero tentorium figebat purpureum. Si nec tum ea urbs se dederet, tertio demum die tabernaculum nigrum ponebat. Et primo quidem die obsessis significari jubebat, si in fidem ac deditiõnem se suâque sibi traderent, indemnes omnem gratiâ experturos. Si persistenter hostiliter repugnare, demetenda capita, & sanguinem hauriendum tentorio rufico minabatur. Si & minas spernerent, atrum tentorium, omnia non tantum sanguine huscenda, sed flammis vastanda, in cineres redigenda prænuntiabat.

Filius Dei Christus Iesus, non orbis terror, sed amor & Deliciæ gentis humanæ, quod primâ omnium paginâ præsumur, orbem à servitute satanæ vindicaturus, & jugo suavi subiecturus, sub mortis suæ tempus triplici colore posuit tabernaculû. Album in summa præmâ cenâ, linteo se præcingens & Corpus Sanguinemque suum candore panis tectum porrigenis. Purpureum fixit in prætorio Pilati, ad columnam cæsus, sanguine opertus, vepribus redimitus. Nigrum tetendit, cum horrendas orbi tenebras immisit. Tenebræ factæ sunt in universam terram, atque in horam nonam, & obscuratus est sol. De inulitatis his tenebris hoc capite differendum.

§. I. Eam solis obscuracionem & tenebras fuisse prodigiosas.

PRIDIE Christi morientis in geminis lucidissimis stellis, Domini IESU oculis, facta est eclipsis. Et velaverunt eum, & percutiebant faciem ejus, & interrogabant eum dicentes: Prophetiza, quis est, qui te percussit? Die mini IESVS altero secuta est solis & lunæ defectio, qualem orbis numquam vidit. Testes oculati quinque. 1. Matthæus Levi, Telonarius, Hebræus, qui Hierosolymis hoc numquam dixisset, nisi certissimum omnibus fuisset. 2. Marcus qui Romæ scripsit. 3. Lucæ oculati teccas, qui Antiochiæ in Græciâ id vidit. 4. & 5. Dionysius Areopagita & Apollonius non dum Christiani, hos solis & lunæ labores admiratione summâ contemplati. Phlegon Adriani Imperatoris Chronographus, Quarto anno, inquit, ducentesimæ secundæ Olympiadis, dies horâ sextâ ita in tenebrosam noctè versus est, ut stellæ in cælo sint visæ. S. Martyr Lucianus, Perquirite, inquit, in Annalibus nostris, & invenietis temporibus Pilati fugato sole, interruptû tenebris diem. B. Matthei verba sunt: A sextâ autem horâ tenebra factæ sunt super universam terram, usque ad horam nonam. Diem Hebræi in horas duodecim diviserunt:

Christi regnû non crudele, sed cælestè & æternum. Luc. c. 1. vers. 33. Marc. c. 11. vers. 10. Genebrardus in sua Chronologia ad annum 1407. pag. 699. Tabernaculû Christi triplicis coloris: 1. Album in ultimâ cenâ. 2. Purpureum, in prætorio Pilati. 3. Nigrum, cum tenebras orbi immisit. Luc. c. 23. v. 44. & 45. Eclipsis in oculis Do-bani IESVS. Luc. c. 22. vers. 64. In sole & lunâ. Quinque oculati teccas & Dionysius Eclipsis solis & lunæ. Matth. c. 27. vers. 45.

ita hora sextâ, quâ Christus in crucem affixus est, ipse erat merides, seu nostra duodecima. Sub initium horæ sextæ, Dominus jam in cruce pendens, è septenis tria priora verba protulit; his etiam suis hostibus, latroni paradifum, matri filium dedit. His dictis tenebræ cæperunt orbē totum operientes. Dispulsis tenebris exclamavit Christus: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Ita quatuor posteriora verba est elocutus die jam restituto. Ita nigrum hoc tentorium horis tribus est visum, quibus Servator orbis siebat, & silens orabat. Vestes divise, ludibria ingesta, propinatum acutum, titulus lectus, sanguinis & aquæ fluxus spectatus, cum ante, tum post tenebras. Hic quinque aut sex capita nobis quaerenda.

I. Quis fixit nigrum hoc tentoriū, seu naturalē sine fuerunt tenebræ, an supra naturam? Supra omnem naturæ cursum. Solus Deus atratum hoc tabernaculum expandit. Astrologi cum B. Dionysio asserunt, distincta quinque; miracula his tenebris patrata. 1. Tenebræ factæ sunt super universam terrā. Dionysius eas in Ægypto cum Apollophane Philosopho vidit Heliopoli, illudq; notū pronuntiavit: aut naturæ auctor patitur, aut mundi machina disolvitur. Suidas hoc Græcè sic effert: Aut divinitas patitur, aut patienti cōpatitur. Vtrumque verum. Patiebatur Deus in naturā humanā, eidēq; compatiēbatur. Hinc Athenienses, ut aliquorum opinio fert, aram Ignoto Deo posuerunt. Mathematicis certum, eclipsin nullam solarem per orbē universum distendi ob parallaxin. 2. Ab horā sextâ usq; ad nonam ipso trihorio diurna nox fuit, atqui nulla solaris defectio durare tam diu potest, lunā solem celeritate cursūs superante. 3. Lunā plenā, quæ tunc die decimo quarto fuerat, solaris nulla eclipsis est, sed lunā intermestri & novā, cum inter solem & terram est luna. Dionysius vidit quā ratione luna ab Oriente properaret, ut soli sese opponeret, & demō in Orientem rediret, cum aliās ab occasu & tere-

dere solet. 4. Luna horis pauculis illud itineris sui confecit, ad quod aliās conficiendum, dies quatuordecim infumit. 5. Atque hoc uno die bis fecit, currendo & recurrendo. Hinc illa eclipsis prodigiosissima. Nimirum, quod D. Leo pro concione dixit: *Pendente in patibulo Creatore, universa creatura congemuit, & crucis clavos omnia simul elementa senserunt.*

Reverā talis defectio solis, nullis retro sæculis visa est. Anno Christiano DCC. XXXIII. die beatissimæ Matris Virginis in cælum assumptæ XV. Aug. circa tertiam vespertinam visus est sol horribilē in nodum operiri scuto nigerrimo, qui totum ejus orbem contegebat. Sed non ubique gentium, ne: tam diu eclipsis hæc durabat. Anno Christiano DCCC. XXXVII. sereno cælo sol tenebris offusus velut crientos radios fenestris immittebat. Sed nihil ad eclipsin, quæ Christum moriturū luxit. Anno Christiano M. DC. V. quod nos meminimus, tantam solis defectionem cursus siderum dedit, ut in plerisque Galliæ locis, die in noctem verso, agricolæ ac mercenarii desertis operis, fugam ad domos intenderent, bruz animantes hærent attonitæ, multi hominum turbatas naturæ leges inclamarent. Hæc tamen tenebræ non æquarunt illas, quæ Domini IESU nuditate in cruce velarunt. Solus ergo Deus atratum hoc tabernaculum fixit. *Talem habemus Pontificem, inquit Paulus, qui consedit in dexterâ sedis magnitudinis in cælis, sanctorum minister, & tabernaculi veri, quod fixit Dominus, & non homo.* Sed hic altera quæstio est, quibus de causis hæc tenebræ involverint orbem. Ordine causas adnumeremus.

I. Causa cur Christus erat velandus. II. Tam horribilium tenebrarum causa assignantur. I. Christus erat velandus. Noënum vini viribus sopitum, & in verecundiū tectum sem & Iaphet operuerunt pallio. Christus cruci nudissimus est confixus. *Eas enim, inquit Athanasius, quas nos in Adam indueramus, pellicæc tunicæ exiit, ut nos pro iis Christum vicissim indueremus. Victus est Adam, qui vestimenta que sibi vicit ille, qui tegumenta deposuit.* At Christum adeo nudum in cruce flagellorū vulnera & tenebræ velarunt. Quis cælum objurget, quis illi exprobrat? Quid hoc? ille te stellis, tu tenebris eum vestis. Iudæi irrisoris Chami nepotes irrident; sol & luna verecundi fratris pallio suum parentem operiunt. *Quid enim tenebræ, nisi pallium cæli? Faciesq; eorum erant averse, & ipsi retrorsum incedebant, contra omnem naturæ cursum.* Christus igitur amictu hoc atro fuerat velandus.

II. Orbem reformandū hæc tenebræ significarunt. *Tenebræ erant super faciem abyssi. Dixitq; Deus: Fiat lux. Et facta est lux.* Ita Deus, qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei in facie Christi IESU. Erasmus aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Tenebræ transferunt, & verum lumen jam lucet. In tenebris olim paupertas & virginitas, nec speciem, nec nomen virtutis habuerunt: nunc autem in pretio est virtus utraque ob Christum pauperem & virginem, virginisq; Filium.

III. Cæcitati Iudæorum arguendæ. B. Leo in Hebraeam perfidiam excaecescens, in vos, inquit, Iudæi, cælum & terra sententiam tulit, vobis sol virtutē suam, diemq; subtraxit, vobis famulatum suum elementorum ordines denegaverunt, & recedente a legibus suis ministerio creaturæ, vestra obcaecatio, vestra est significata confusio. Recelsit a Iudæis lux veritatis & doctrinæ. Animos illorum, Ægyptiæ horribiles tenebræ obcaecant. Miseri ac fatui Mæsiam etiānum hodiēque expectant, quem ante sexdecim sæcula ipe crucem egerunt. Obtuli sunt sensus eorum. *In hodiernum enim diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum. Nata & educata in tenebris Synagoga. Vmbra enim habens lex furorum, sedem ipsi hostis, quas offerunt indefinenter, nunquam potest accedentes perfectos facere.*

IV. Tanto sceleri detestando & execrando sol & luna defecerunt, perinde ac si duces isti siderū dixissent: Contestamur ac denuntiamus orbi, nos parricidio isti, summōque sceleri non consentire: protestamur ac contradicimus, adeoque nec spectare quidem hoc nefas possumus. Hæc hominum in conditorem suum immanitas: *Gravis est nobis etiam ad videndum.* Quis non miretur cum Hieronymo, & ingemiscat? Antè mali vexabant bonos, nunc ipsum aul sunt Deum crucifigere: antè cives cum civibus digladiabantur, nunc servi in Regem Angelorum seditione moti, & impetu facto necem illi intulerunt. Cohorruit orbis ad hoc flagitium; sol passus est deliquium, indignabundum luna vultum avertit, omne cælum facinus hoc abominari se testatum est.

V. Divinitati hominis crucifixi asserendæ. Aspectus crucis constantiam fidei labefecisset: sed consternatos animos miraculorum multitudo iterum erexit. Iudæi signa de cælo petebant: En illustrissimum. Suadebant Christo de cruce descenderet, & ita Dei Filium se monstraret. En magis admiranda: expallescunt sidera, quatitur terra, ingemiscunt saxa, tristatur totum cælum. Divino jussu extendit Moyses manum in cælum, & factæ sunt tenebræ horribiles in universa terrâ Ægypti tribus diebus. Extendit & Filius Dei manus in cruce, & factæ sunt tenebræ tribus horis non in Ægypto solum aut Palæstinâ, sed toto terrarum orbe.

VI. Iustitiæ solem occubiturum, imò lucem mundi extinguendam hæc tenebræ promulgabant. Videbatur soli orbi dicere: *Namquid venit hæc lucerna, ut sub modio ponatur, aut sub lecto? Non potest civitas abscondi supra montem posita: neq; accendunt lucernam, & ponunt eam sub*

Seu nostra duodecima.
Matth. c. 27. vers. 46.
Deus atratum hoc tabernaculum expandit.
Ex quo miracula distincta patrata. Primum.

Athor. c. 17. vers. 23.
Secundū.
Tertium.

Quartum.
Quintum.
Leo serm. 6. de Pass. Domini.

Talis defectio solis nunquam visa.
Beda in ep. hist. Anglic.
Sigebert. in chron.

Jacob. Gordonus in chronol. disto. ann. 1605.

Ad Heb. c. 8. v. 1. & 2.

I. Causa cur Christus erat velandus.

II. Tam horribilium tenebrarum causa assignantur.

I. Christus erat velandus.

II. Orbem reformandū hæc tenebræ significarunt.

III. Cæcitati Iudæorum arguendæ.

IV. Tanto sceleri detestando & execrando sol & luna defecerunt.

V. Divinitati hominis crucifixi asserendæ.

VI. Iustitiæ solem occubiturum, imò lucem mundi extinguendam hæc tenebræ promulgabant.

phet operuerunt pallio. Christus cruci nudissimus est confixus. *Eas enim, inquit Athanasius, quas nos in Adam indueramus, pellicæc tunicæ exiit, ut nos pro iis Christum vicissim indueremus. Victus est Adam, qui vestimenta que sibi vicit ille, qui tegumenta deposuit.* At Christum adeo nudum in cruce flagellorū vulnera & tenebræ velarunt.

Quis cælum objurget, quis illi exprobrat? Quid hoc? ille te stellis, tu tenebris eum vestis. Iudæi irrisoris Chami nepotes irrident; sol & luna verecundi fratris pallio suum parentem operiunt. *Quid enim tenebræ, nisi pallium cæli? Faciesq; eorum erant averse, & ipsi retrorsum incedebant, contra omnem naturæ cursum.* Christus igitur amictu hoc atro fuerat velandus.

II. Orbem reformandū hæc tenebræ significarunt. *Tenebræ erant super faciem abyssi. Dixitq; Deus: Fiat lux. Et facta est lux.* Ita Deus, qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei in facie Christi IESU. Erasmus aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Tenebræ transferunt, & verum lumen jam lucet. In tenebris olim paupertas & virginitas, nec speciem, nec nomen virtutis habuerunt: nunc autem in pretio est virtus utraque ob Christum pauperem & virginem, virginisq; Filium.

III. Cæcitati Iudæorum arguendæ. B. Leo in Hebraeam perfidiam excaecescens, in vos, inquit, Iudæi, cælum & terra sententiam tulit, vobis sol virtutē suam, diemq; subtraxit, vobis famulatum suum elementorum ordines denegaverunt, & recedente a legibus suis ministerio creaturæ, vestra obcaecatio, vestra est significata confusio. Recelsit a Iudæis lux veritatis & doctrinæ. Animos illorum, Ægyptiæ horribiles tenebræ obcaecant. Miseri ac fatui Mæsiam etiānum hodiēque expectant, quem ante sexdecim sæcula ipe crucem egerunt. Obtuli sunt sensus eorum. *In hodiernum enim diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum. Nata & educata in tenebris Synagoga. Vmbra enim habens lex furorum, sedem ipsi hostis, quas offerunt indefinenter, nunquam potest accedentes perfectos facere.*

IV. Tanto sceleri detestando & execrando sol & luna defecerunt, perinde ac si duces isti siderū dixissent: Contestamur ac denuntiamus orbi, nos parricidio isti, summōque sceleri non consentire: protestamur ac contradicimus, adeoque nec spectare quidem hoc nefas possumus. Hæc hominum in conditorem suum immanitas: *Gravis est nobis etiam ad videndum.* Quis non miretur cum Hieronymo, & ingemiscat? Antè mali vexabant bonos, nunc ipsum aul sunt Deum crucifigere: antè cives cum civibus digladiabantur, nunc servi in Regem Angelorum seditione moti, & impetu facto necem illi intulerunt. Cohorruit orbis ad hoc flagitium; sol passus est deliquium, indignabundum luna vultum avertit, omne cælum facinus hoc abominari se testatum est.

V. Divinitati hominis crucifixi asserendæ. Aspectus crucis constantiam fidei labefecisset: sed consternatos animos miraculorum multitudo iterum erexit. Iudæi signa de cælo petebant: En illustrissimum. Suadebant Christo de cruce descenderet, & ita Dei Filium se monstraret. En magis admiranda: expallescunt sidera, quatitur terra, ingemiscunt saxa, tristatur totum cælum. Divino jussu extendit Moyses manum in cælum, & factæ sunt tenebræ horribiles in universa terrâ Ægypti tribus diebus. Extendit & Filius Dei manus in cruce, & factæ sunt tenebræ tribus horis non in Ægypto solum aut Palæstinâ, sed toto terrarum orbe.

VI. Iustitiæ solem occubiturum, imò lucem mundi extinguendam hæc tenebræ promulgabant. Videbatur soli orbi dicere: *Namquid venit hæc lucerna, ut sub modio ponatur, aut sub lecto? Non potest civitas abscondi supra montem posita: neq; accendunt lucernam, & ponunt eam sub*

phet operuerunt pallio. Christus cruci nudissimus est confixus. *Eas enim, inquit Athanasius, quas nos in Adam indueramus, pellicæc tunicæ exiit, ut nos pro iis Christum vicissim indueremus. Victus est Adam, qui vestimenta que sibi vicit ille, qui tegumenta deposuit.* At Christum adeo nudum in cruce flagellorū vulnera & tenebræ velarunt.

Quis cælum objurget, quis illi exprobrat? Quid hoc? ille te stellis, tu tenebris eum vestis. Iudæi irrisoris Chami nepotes irrident; sol & luna verecundi fratris pallio suum parentem operiunt. *Quid enim tenebræ, nisi pallium cæli? Faciesq; eorum erant averse, & ipsi retrorsum incedebant, contra omnem naturæ cursum.* Christus igitur amictu hoc atro fuerat velandus.

II. Orbem reformandū hæc tenebræ significarunt. *Tenebræ erant super faciem abyssi. Dixitq; Deus: Fiat lux. Et facta est lux.* Ita Deus, qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei in facie Christi IESU. Erasmus aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Tenebræ transferunt, & verum lumen jam lucet. In tenebris olim paupertas & virginitas, nec speciem, nec nomen virtutis habuerunt: nunc autem in pretio est virtus utraque ob Christum pauperem & virginem, virginisq; Filium.

III. Cæcitati Iudæorum arguendæ. B. Leo in Hebraeam perfidiam excaecescens, in vos, inquit, Iudæi, cælum & terra sententiam tulit, vobis sol virtutē suam, diemq; subtraxit, vobis famulatum suum elementorum ordines denegaverunt, & recedente a legibus suis ministerio creaturæ, vestra obcaecatio, vestra est significata confusio. Recelsit a Iudæis lux veritatis & doctrinæ. Animos illorum, Ægyptiæ horribiles tenebræ obcaecant. Miseri ac fatui Mæsiam etiānum hodiēque expectant, quem ante sexdecim sæcula ipe crucem egerunt. Obtuli sunt sensus eorum. *In hodiernum enim diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum. Nata & educata in tenebris Synagoga. Vmbra enim habens lex furorum, sedem ipsi hostis, quas offerunt indefinenter, nunquam potest accedentes perfectos facere.*

IV. Tanto sceleri detestando & execrando sol & luna defecerunt, perinde ac si duces isti siderū dixissent: Contestamur ac denuntiamus orbi, nos parricidio isti, summōque sceleri non consentire: protestamur ac contradicimus, adeoque nec spectare quidem hoc nefas possumus. Hæc hominum in conditorem suum immanitas: *Gravis est nobis etiam ad videndum.* Quis non miretur cum Hieronymo, & ingemiscat? Antè mali vexabant bonos, nunc ipsum aul sunt Deum crucifigere: antè cives cum civibus digladiabantur, nunc servi in Regem Angelorum seditione moti, & impetu facto necem illi intulerunt. Cohorruit orbis ad hoc flagitium; sol passus est deliquium, indignabundum luna vultum avertit, omne cælum facinus hoc abominari se testatum est.

V. Divinitati hominis crucifixi asserendæ. Aspectus crucis constantiam fidei labefecisset: sed consternatos animos miraculorum multitudo iterum erexit. Iudæi signa de cælo petebant: En illustrissimum. Suadebant Christo de cruce descenderet, & ita Dei Filium se monstraret. En magis admiranda: expallescunt sidera, quatitur terra, ingemiscunt saxa, tristatur totum cælum. Divino jussu extendit Moyses manum in cælum, & factæ sunt tenebræ horribiles in universa terrâ Ægypti tribus diebus. Extendit & Filius Dei manus in cruce, & factæ sunt tenebræ tribus horis non in Ægypto solum aut Palæstinâ, sed toto terrarum orbe.

VI. Iustitiæ solem occubiturum, imò lucem mundi extinguendam hæc tenebræ promulgabant. Videbatur soli orbi dicere: *Namquid venit hæc lucerna, ut sub modio ponatur, aut sub lecto? Non potest civitas abscondi supra montem posita: neq; accendunt lucernam, & ponunt eam sub*

Luc. 11. sub medio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt. Non egetis jam mea opera; Lux mundi jam suo infixata est candelabro; cedant faculae minores alię. Quod Ezechiel clarissime vaticinatus, Et operiam, inquit, cum extinctus fueris, calos & nigrescere faciam stellas ejus: solem nube regam, & luna non dabit lumen suum. Omnia luminaria cali moerere faciam super te. Addit Amos: Et erit in die illa, dicit Dominus, occidet sol in meridie.

VII. Divinae irae testandae. Visus est aeternus Pater e caelo dicere: Vos servi scelestissimi ed me adegistis, ut proprio Filio meo non parcerem, sed pro vobis illum traderem occidendum; indigni estis, quibus ad patrandum facinus tam detestandum indulgeam diem.

Et quis sensus his tribus horis divinae Matri, quis discipulo Ioanni, quis illis omnibus parricidis fuerit? Matrem & discipulum lux caelestis, notitia divinae voluntatis circumfudit; non nesciebant haec omnia divino nutu fieri. At Christi hostes caligo altissima involvit; putarunt illi vilem reum occidi. Ecce tenebrae, inquit Ilaia, operient terram, & caligo populos: Super te autem orietur Dominus, & gloria eius in te videbitur.

VIII. Dominicum funus tenebrae, hoc atrum caeli vestimentum, decebat. Voluissent creata omnia non tantum parentare Christo, sed & mori pro Christo.

Quod S. Leo asserens, Debebat, inquit, hoc testimonium suo mundo auctori, ut in occasu conditoris sui, vellent universa finire. Sed patientia Dei servat rebus aequae temporibus ordinem suum, nosque in illum potius vocat affectum, ut eorum salutem peramus, quorum crimen horremus. Cum ergo rebus creatis non concessum cum creatore mori, saltem illius mortem lamentari, & funeris exequias voluerunt prosequi.

IX. Divinae dissimulationi ostendenda. Ita se caelestis Pater continuit, ac si rem in tenebris gestam non vidisset, ideoque talia fieri non vetuisset. Extemplum neminem punivit, annis quadraginta meritam ultionem distulit, longanimis & misericors, expectavit, tandem injuriarum & supplicii, executoris misit Titum Imperatorem. Quam Pater in caelo, hanc & infami ligno Filius patientiam exhibuit, perinde si diceret: Vos modo pergitis, & quod cepistis opus, absolvite. In tenebris vos posse aut numerare non scio. Heri oculos mihi obligastis, ne percutientes viderem, hodie mihi ipse oculos convelo. O bone Deus, cur non mortifera edis miracula? cur e cruce non jubes proflire fulmina? Quid vincit manus? Num clavis? ane non possent, nisi misericordia obstaret, quae impios, dum agant penitentiam, expectat.

X. Virtutes Christi, Obedientia, Humilitas, Patientia, Charitas, neque humanis sensibus, neque lumine naturae cerni possunt; & quis satis intelligat, voluisse Deum a suis subditis ita tractari? Hic merae nobis tenebrae sunt. Salomone teste, Dominus dixit, ut habitares in nebulis. Teste David, posuit tenebras latibulum suum. Nubes & caligo in circuitu ejus. Elias transeuntem, Deum visurus, operuit vultrum suum pallio. Humana intelligentia & sapientia omnis agit in tenebris, tamquam si offusa sit illi nox sempiterna, hoc crucis mysterium gentibus stultitia, Iudeis scandalum non capit. Quia igitur, inquit Paulus, in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum; placuit Deo per stultitiam praedicationis salvos facere credentes. Hic opus caelesti luce, quae Centurioni ad Dominicam crucem excubanti oborta est, cum liberè fateretur: Verè hic homo Filius Dei erat.

XI. Summum hoc beneficium Christi morientis omnia naturae beneficia obscuravit, uti veniente sole stellae se abdunt. Inestimabile prorsus redemptionis hoc beneficium est, aliisque multum superat. Hic Bernardus pandens amoris brachia, Quis dignè penset, inquit, quantum fuerit humilitatis, mansuetudinis, dignationis,

A Dominum majestatis carne indui, multari morte, turpari cruce? Memento jam te esse de nihilo factum non tamen de nihilo redemptum. Sex diebus condidit omnia, & te inter omnia: at vero per totos triginta annos operatus est salutem tuam in medio terra. O quantum laboravit sustinens! Addit: Mandatum est homini diligere Dominum Deum suum toto corde, tota anima, tota virtute sua, id est, ex omni, quod est, quod scit, quod potest. Quid si totum me debeo pro me facto; quid addam jam & pro refectio, & refectio hoc modo? Nec enim tam facile refectus quam factus. Qui me tantum & semel dicendo fecit, in reficiendo profectus & dixit multa & gessit mira, & pertulit dura, nec tantum dura, sed & indigna. Quid ergo retribuam Domino pro omnibus quae retribuit mihi? In primo opere me mihi dedit, in secundo se. Et ubi se dedit, me mihi reddidit. Datus ergo & redditus, me pro me debeo. Quid Deo retribuam pro se? quippe qui illum, non solum me, sed sui quoque ipsius teneo largitorem. Etiam si me mille rependere possem, quid sum ego ad Deum? Hic vide quo modo, imo quam sine modo a nobis Deus amari meruerit?

B XII. Magnatum mortem saepe Deus praenuntiis signis & portentis patefecit. Et quamvis haec desint, tota tamen illorum domus, & parietes atris pannis vestiti luctum praese ferunt. Cum caeli terraque Dictator moreretur, tota illius domus merito luctum induit, elementa omnia, caelum & terra pullis vestibus sunt obducta. Facta sunt tenebrae super universam terram. Nec enim tantum Dominus omnium, sed pro omnibus mortuus est, beato Paulo teste: Pro omnibus mortuus est Christus, ut & qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est.

C Praedixerat Christus: Cum exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, & a me ipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, haec loquor. Certè cognoverunt haec agi divinitus, nec casu naturae ordinem tantis prodigiis turbari. Nec dubium, quin tenebrae tam admirandae, maximum horrorem plerisque omnibus incusserint. Nec tamen etiam dubium est, quin plurimi tenebris cedentibus, dieque jam restituta ad ingenii pravitate, prout humanus est mos, pervicaces redierint. Sed tertia hic quaestio salutaris nascitur, quid profuerit nobis nigrum hoc tentorium, tenebrae per orbem sparsae. Diversis huic quaestioni documentis respondendum.

§. III. Diversa ex his tenebris documenta.

I. Memoria mortis Christi assidue nutrienda. Ingressus in orbem & egressus Domini Iesus quam fuit miserabilis? Inter bestias & in tenebris natus est, inter latrones & in tenebris mori cepit. Die natali a pastoribus agnoscitur, die mortis a gentibus; illic a stellis, hic a sole nascendus proditur. Hic ingressus & egressus ambitionem nostram damnat, quae nobis idemtidem suggerit: Ama sciri, laudari, ceteris praeferrari, digito monstrari. Sed longe aliud nobis inculcat Praeceptor nostrarum. E Christi schola est illud: Ama nesciri, & pro nihilo reputari. Haec est altissima & utilissima lectio, suavis vera cognitio & despectio.

II. Memoria mortis nostrae numquam oblivioni danda. Mors solem & lunam, & stellas nostri corporis verè obscurat, & diurnas induit tenebras. Ideo Ecclesiastes praemonens, Memento Creatoris tui &c. antequam tenebrescant sol & lumen, & luna & stella. Solis vicem intellectus gerit, stellarum oculi, faciei luna; haec omnia caligo mortis obducat. Memento igitur Creatoris tui nunc sanus & valens, ac mature domui tuae disponde, & mori discere. Totam vitam discendum mori. Egregia res est mortem condiscere. Qui mori discit, servire didicit. Semper discendum est, quod an sciamus experiri non possumus. Meditare mortem.

III. Summa Christi sapientia per solè monstrata. Iosue ducis aeo sol stetit, Ezechiae retrocessit, die para-

Psal. 115. vers. 12.

Duodecima.

Matth. c. 27. vers. 45. ad Cor. c. 2. v. 15.

Joan. c. 8. vers. 28.

Quid nobis profuerit hoc nigrum tentorium.

I. Documentum: Memoria mortis Christi assidue nutrienda.

Imit. Christi, l. 1. c. 2. n. 3 & 4.

2. Memoria mortis nostrae numquam oblivioni danda. Eccles. c. 12. v. 1. & 2. Sene. de brev. vit. c. 7. & ep. 26.

3. Summa Christi obedientia per solè monstrata.

Ioan. c. 14.
vers. 31.

scaves se abscondit. Christus sol obedientissimus. *Stetit & coram iudicibus; stetit ad columenam, cum flagellis cederetur, stetit in alto spectandus plebi, stetit in tormentis.* Demum Sol iste sepulchro se abdidit.

1. Reg. c. 10.
vers. 10.

Pf. 21. v. 7.

Ioan. c. 18.
vers. 5.

Philp. c. 2.
vers. 3.

4. Summū
supplicium

sunt tenebre, tam animi quam tartari.

Ioan. c. 12.
vers. 40.

1. c. 6. v. 10.
Aug. orat.
contra Iugan.

Aug. l. 11. de
civ. d. 1.
cap. 7.

Privatio
aspectus
Dei omne
supplicium
in hunc ex-
cedit.

Math. c. 22.
vers. 13.

5. Refugiū
ad triplex
tabernacu-
lum.

Math. c. 17.
vers. 4.

Triplex
tabernacu-
lū Christi.

4. Reg. c. 7.
vers. 4.

In primo
Christi te-
torio albo
cibi potus-
que est a-
bundantia.

In secundo
Purpureo

scaves se abscondit. Christus sol obedientissimus. *Stetit & coram iudicibus; stetit ad columenam, cum flagellis cederetur, stetit in alto spectandus plebi, stetit in tormentis.* Demum Sol iste sepulchro se abdidit. Sicut mandatum dedit illi Pater, sic fecit. Factus obediens usque ad mortem. Cum nos impetus ad currendum impellit, non stare, non lentius gradi, non reverti sustinemus. Hæc inobedientia est ex duritiâ mentis obstinatæ, cui dæbeas imperari nolle obtemperare. Solē tuum aspice homo contumax, & obedire disce.

IV. Summum supplicium tam in hoc quam in orbe altero, sunt tenebre, tam animi, quam que sequuntur, tartari. Animi cæcitas in hac vitâ summū & sæpe postremum hominis supplicium: Quod Ioannes explicans, *Excæcavit oculos eorum, inquit, & induravit cor eorum, ut non viderent oculis, & non intelligant corde, & convertantur, & sanem eos.* Quod Aug. Iudæis iure objicit: *Omnia pene creatura expavit mortem Domini, nec tamen in his tantis aperti sunt oculi vestri.* O Iudæi, & o Christiani, historia Christi patientis vobis prælegitur, explicatur, præcinitur, oculis auribusque variè ingeritur, nec tamen in his omnibus aperiantur oculi vestri. *Hæc tenebræ mortis magis timende quam oculorum.* Vique quæque miser est, quem cæcitas ista corripit. Sed & tartaræ tenebræ malorum & tormentorum omnium gravissimū sunt. Ab aspectu Dei æternū arceri, tristitiam ac dolorem omnem, calamitates omnes, omne malum ac supplicium infinitis partibus excedit. Ideo Christus maximum inferni arceris cruciatum expressurus *ligavit manus & pedibus ejus, ait, mitte eum in tenebras exteriores.* Cave tenebras animi, ut caveas tartari.

V. Refugium ad triplex tabernaculum. Petrus in rupe Thabor Christo iudens, *Faciamus, inquit, hic tria tabernacula.* Fiet tibi Petre, fiet, sed nō tali quem nostras loco, neque hoc quem præscribis modo, nec isto quo cupis tempore. Fecit Christus tria tabernacula. Primum candidum in amplo cenaculo, purpureum alterum in Pilati prætorio, tertium nigrum in monte Golgothæo. O Petre hic bonum est nos esse, hic ad animi salutem omnia sunt abunde.

Leprosi quatuor, quod Regū facti memorant, extra Samariæ portam habitabant, cum Syrus hostis obli-deret urbem. Ergo hi quatuor viri ex fame ac rerum inopiâ consilium trahentes, *Quid hic, ajunt, esse volumus donec moriamur? sive ingredi volumus civitatem, fame moriemur, sive manserimus hic, moriendū nobis est. Venite ergo, & transfugiamus ad castra Syria.* Ita vesperi ad Syrorum castra ob panicum terrorem penitus deserta pervenerunt. Ingressi proximum tabernaculum, esculentorum & poculentorum affatim invenientes comederunt & biberunt. Hoc fami remedium fuit. Inde alia atque alia tentoria suberentes, vasa, vestes, argentum & aurum copiosum inde asportarunt. Hoc inopiæ habuerunt solatium.

Leprosi sumus & nos, nec enim id negare possumus: Venite igitur, transfugiamus vitandæ fami ac morti. Triplex nobis jam patet tentorium. 1. Album, in quo cibi potusque summa est abundantia, Angelo-rū cæca, sacrosancta Eucharistia, quam Christus moriturus in omnigenæ famis remedium reliquit. Veni-
te, ingrediamur & epulemur, si nō singulis diebus aut hebdomadibus, singulis saltem mensibus. 2. Purpureo, in quo vestes pretiosæ, ostrum segmentatum ve-

A recundia, toga pura castimoniarum: hic flagella & spinæ sunt nobis, quæ omnem in nobis, nisi bestie sumus, carnis petulantiam retundant. 3. Nigrum in Calvaria vertice, ubi ad crucem Dominicam tenebris septam. Charitatis aurum, Humilitatis argentum, Patientiæ gemmas Obedientiæ reperiemus. Confugiamus in ali- quod ex tribus his tentorium. Hoc ajo: cum exercemur ad veris, cum invidia mordemur, cum inopiâ vel morbo conflictamur, cum ignibus lasciviarum urimur, cum nobis undecumque demum est agrè, ad horum aliquid tabernaculum, tamquam ad tutissimum asy- lum confugiamus. Nemo invitus hinc excluditur, nemo hinc nisi volens perit. *Fusus est sanguis medici, & factus obediens usque ad mortem.* Memoria Christi Vulnerum adversus vitia potentissimū est antidotū. Verum tres aliæ quaestiones hinc nobis subnascuntur. 1. Quem maxime tentorium hoc nigrū reperit. 2. Quanto tempo- re. 3. Quo usu, quorum bono. Ad singula respondendū.

B §. IV. Quid durantiis his tenebris Christus fecerit.

Q Vis iste demum est, quem præcipue atrum hoc tentorium operuit? Ille ipse, qui pro pulvillo non saxum, ut Iacob, sed spinas capiti subiectas habuit. Quod nomen huic viri est? Cur nomen quaerimus, quod est mirabile? quod nulli libri, ve- lumina nulla capiant: quidquid dixerimus, non satis hoc nomen exprimeamus. Rex Regum est, altissimus, sapientissimus, pulcherrimus, opulentissimus, liberalis- simus, mitissimus, patientissimus, fidelissimus, misericordissimus, sed simul etiam verissimus, iustissimus, terribilissimus, nam & sanctissimus est & purissimus, & ens simplicissimum, se tamen omnibus accommodans, ubique præsens, omnia implens, solus cor fatians, immutabilis, incomprehensibilis, inscrutabilis, omnipotens, æternus. Et hic nō innixus scalæ, ut eum Iacob vidit, sed affixus furcæ, sub atro tenebrarum papilione ha- bitat. Vrias a suo Rege iussus domum ire, *Arca Dei, Israël & Iuda, inquit, habitant in papilionibus, & Dominus meus Iob, & ego ingrediar domum meam, ut comedam & bibam?* Hic non Arca Domini, sed Arca Domini ipse vulneribus plenus conopeo nigro tegitur. Mira- mur & miseremur beatum Emmeranum Antistitem scalarum radiis illigatū, aures illius & nares, manuum item pedūque, digitos articulatim amputatos, linguam & oculos evulsos? At verò servus Christi fuerat Em- meranus; hic verò Christus ipse a servis Dominus al- ligatus est ad cæli scalam, & manus pedesque perforatus, inter tormenta summa obiit.

Hic arcanum pandimus Christi patientis, cui qua- tuor è ferro clavi, dolores utiq; acerbissimos creârunt, sed erant & alii quatuor clavi, qui acerbius eum con- fixerunt. 1. Patris offensâ. 2. Propria ignominia. 3. Sitis horrenda intensissimis doloribus aliis aucta. 4. Tor- menta summa, plurimis tamē non profutura. Ex imi- tatoribus Christi fuere quidem multi crucifixi, nullus tamen infando cruciatu. Theodorus puerorum jaculis in cruce crucifixus est: Pionius igne subiecto crucem pertulit: Epimachus ferreis unguibus in ipsâ cruce la- ceratus: Cosmas & Damianus in crucem elati, saxis & telis petiti sunt: Neon, Asterius, Claudius in humiles cruces appensi, & canibus in eos concitatis obiecti: Theonilla quatuor palis oblique fixa: Blandina in cruce bestiarum incurisibus exposita: Timotheus & Maura post supplicia gravissima novem ipsis diebus in cruce perseverarunt. Verum hi omnes famuli & fa- mulæ fuerunt, hic ipse Dominus in cruce irrisus est.

Questio V. Quanto tempore duravit hoc crucis tormentum? Probè considerandum est quod dictum sit, quod pectori altissime inferebatur. Ipso meri- die, seu paulo ante duodecimam nostratem horam in crucem clavis est adstrictus. Mox parricidis il- lis

lis veniam rogavit, latroni in tormentis socio para- A
disum promisit, novum matri filium substituit. Ita post
Hebræorum sextam, duodecimam diei nostram, cœ-
perunt tenebræ. In tenebris Christus tribus integris
horis pendit vivus, & tempore hoc toto fluit. Hic
accuratius expendendum, quantum plurimorum in tam
altis tenebris horror & terror fuerit. Idcirco Lucas,
Er omnis turba eorum, inquit, qui simul aderant ad spectacu-
lum istud, & videbant que fiebant, percussiones pectora sua re-
verberabantur. Ægyptiorum lex vetus imperabat, si pater
filium occidisset, ut triduo ad cadaver perferre, & il-
ludq; aspicere cogeretur. Nec enim miti iudicio gra-
viorē penam inferri posse censuerunt. Nos rebel-
les filii occidimus parentem nostrum, cur penam
hanc saltem trihorio non subeamus? Sedeamus ergo
& spectemus Christi morientis arcanissimas quatuor
actiones in tenebris majorem partem confectas.

Actio prima: Silebat & flebat lachrymarum testis
Paulus, qui à Christo preces supplicationisque cum B
clamore valido & lacrymis oblatas asserit. De Christi
per trihorium illud silentio, interpretum consensus
est. Itaq; vigilavit in cruce & lacrymavit. Iacob pe-
reginus viator tulit de lapidibus qui jacebant, & supponens
capiti suo dormivit in eodem loco. Asperius pulvinar Chris-
tus habuit, quod nihil somni admisit. Rex David
suaviter meridianis super molliore lecto dormiit, sed
reclivus vigilasset eo tempore ac orasset, nam somnum
otiosa deambulatio, hanc curiosior prospectus, istum
adulteri crimen est secutum. Sed peccati pœnas va-
lidè luit. Nam Absalonem rebellem filium cum ex-
ercitu imminente fugiens Hierosolymis est egressus,
quò se verteret incertus. In itinere hoc molitissimo

ascendebat olivam olivarum scandens & flens, nudis pedibus
incedens, & aperto capite plorans. Imago fuerat Christi,
qui in cruce flebat, sed quia lacrymabundum vultum
non spinis, multò minus pannis ob paupertatem ope-
rire potuit, vclaminis vicem tenebræ fuerunt; ita ca-
pite aperto, vigilante silentio flevit. Interim tot vul-
nera, sanguis, manuum pedumque foramina clamâ-
runt, uti Bernardus loquitur. Quæ clavorum vox, quæ
vulnerum lingua, quis sanguinis clamor?

Tres amici Job audientes omne malum, quod accidisset
ei, venerunt singuli de loco suo, Eliphaz Themanites, Baldad
Sabites, & Sophar Naamathites: condixerant enim, ut pariter
venientes visitarent eum & consolarentur. Cùmque elevassent
procul oculos suos, non cognoverunt eum, & exclamantes plu-
raverunt, cisisq; vestibus sparserunt pulverem super caput suum
in calum. Lugubris accessus, sed multò plus habuit lu-
ctus longior illic commoratio. Nam sederunt cum eo
in terra septem diebus & septem noctibus, & nemo loquebatur
ei verbum: videbant enim dolorè esse vehementem. etsi enim
abierint, cibi aliquid aut somni capientes, mox tamen
redierunt. Ita in multam noctem sessarunt ad agrum.
Digressi paululum mox summo mane denuo se sti-
terunt, suâ saltè præsentia testati, quàm cupiant amici
munus exequi. Principio morbi, quies & silentium
aptissima medicina. Ita fortassis Angelus, uti nonne-
mo sentit, in oliveto Christum, non tam loquendo
quàm assistendo, ipso habitu gestuque solabatur, ita
ut Christo in genua procumbente, poplites & ipse
submiserit, Christo in terram se prosterneret humi &
ipse se prostraverit, quod Christus à suis petiit. Nec
enim à Petro consolatorios sermones, sed mœroris

societate exigens, Sic non potuistis, inquit, unâ horâ vigi-
lare mecum? sustinete hic & vigilare mecum: vigilare & ora-
te. Prima igitur Christi in cruce actio fuit, vigilare
& lacrymare.

Actio altera: Trihorio illo infanda tolerabat, nam
illi quatuor occulti clavi dolores incredibiles creâ-
runt Christo. Andreas Apostolus biduum in cruce
vividè pendit, sed ex hoc suggestu animoissimè

plebi concionatus est. Timotheus & Maura tamen
novem diebus, ut dictum, in cruce animam traxerint,
mutis tamen hortatibus insigniter sece annuunt.
Marcus & Marcellianus fratres in unâ eademq; cru-
ce diem unum & noctem cantarunt: Ad crucem Do-
mini nihil odarum aut cantus auditum est, hic gemitus,
suspiria, lacrymæ. Si hæc passionis acerbitas, in-
quit Iliodorus, ad memoriâ reducatur, nihil tam du-
rû est, quod non æquo animo toleretur. Parva enim
toleramus, si recordemur quid biberit ad patibulum,
qui nos invitat ad cælum. Ille enim opprobria, irrisio-
nes, contumelias, alapas, spûta, flagella, spineam coro-
nam, crucemque sustinuit, & nos miseri ad nostram
confusionem unico sermone fatigamur, imò & ver-
bulo dejicimur?

Actio tertia: Orabat & seipsum Patri sacrificabat. 3. Actio.
Sunt qui putent, Psalmum vigesimum primum (Deus Inexpecta-
Deus meus respice in me, quare me dereliquisti) totû à Chris-
to in cruce recitatum. Affectu pio conjectare talia
possumus, scire vix possumus. Non dubium illud,
quin se in ipsâ etiam cruce, voluntati paternæ cen-
ties iterumque centies obtulerit: Ita Pater, quoniam sic
placitum fuit ante te, ita mi Pater, sicut mandasti mihi,
sic facio, Pater. Oblatus est non tantum quia ipse vo-
luit, sed quia seipsum obtulit. Ad hanc sui oblationē
Gregorius Nazianzenus nos valido impulsu excitât.
Offeramus, inquit, ei qui pro nobis passus est & resurrexit. Au-
ram fortasse me dicere putatis, aut argentum, aut texuras,
aut pellucidos & ingentis pretii lapillos, fluxam fragilemque
terra materiam, cujus majorem partem improbi sere pestidem.
Imò verò nosmetipsos offeramus, hoc est, opes Deo charissimas,
maximeque congruentes. Imaginis decus imagini reddamus;
dignitatem nostram agnoscamus; exemplar nostrum honore
prosequamur, mysterii vim intelligamus, & pro quo Christus
morte functus est. Simus ut Christus, quoniam Christus quo-
que sicut nos. Efficiamur Dei propter ipsum, quoniam ipse quo-
que propter nos homo factus est.

Actio quarta: Expectabat mortem. Nam ideo te- 4. Actio.
nebris tam profundis jussu erat nigrescere omnia, ut
cessante ad crucem strepitu ac tumultu, suo nos ex-
emplo erudiret, quomodo per preces & lacrymas pa-
randus sit animus ad mortem. En, quàm retinens sui
moris sit Christus, qui diem laboribus dabat, nocte
in montibus orabat. Quæ omnia nobis instruendis
fecit. Ita etiam in Calvarie jugo, jam & hostibus &
amicis officio præstito, quietum silentium tam ora-
tioni quàm preparationi ad mortem elegit, ut & nos
disceremus mori.

Carolus Borromæus Senator purpuratus, Medio-
lanensis Præsul sanctissimus in extremis triplicem si-
bi gratiam præstari desiderans ita precatur:

Sanctissime & vigilantissime Custos Angele, con-
stituto te procuratorem testamenti, ultimæque volun-
tatis meæ, ad impetrandas mihi à Domino IES v tres
D gratias. Prima est, ut donet mihi unum solum lacry-
mosum suspirium, ex infinitis illis quæ habuit ipse,
dum per tres horas vividè pendit in cruce, quorum
efficaciâ & virtute mitigentur lacrymabiles illi sin-
gultus, cordisque pressuræ & angustia, quibus in ho-
râ mortis affligar: & ut gloriosissima Dei Mater Ma-
ria dignetur vel unico etiam aspectu ex iis quos ipsa
sub cruce stans habuit, virgineos oculos in filium uni-
cum defigendo. Altera gratia est, ut tu fidelissime Cu-
stos meus, in illâ mihi potissimum horâ succurras,
quando anima mea separabitur à corpore meo, ut
inveniam benignum iudicem ex merito flagrantissi-
mæ illius charitatis, quâ paternum ipsius pectus in
cruce fuit inflammatum pro salute peccatorum. Ter-
tia gratia est, ut tu idem piissime Custos meus ani-
mam meam tibi habeas commendatam, eamque
de ergastulo corporis egressam Redemptori meo
offe-

Inexpecta-
bilis per-
pessio.

Math. c. xi.
vers. 26.

Nazianz.
orat. 41.

4. Actio.
Taciturna
mortis ex-
pectatio,
& ad eam
preparatio.

Oratio
Caroli
Borromæi
pro obri-
nendâ tri-
plici gra-
tiâ.

lis veniam rogavit, latroni in tormentis socio para-
disum promisit, novum matri filium substituit. Ita post
Hebræorum sextam, duodecimam diei nostram, cœ-
perunt tenebræ. In tenebris Christus tribus integris
horis pendit vivus, & tempore hoc toto fluit. Hic
accuratius expendendum, quantum plurimorum in tam
altis tenebris horror & terror fuerit. Idcirco Lucas,
Er omnis turba eorum, inquit, qui simul aderant ad spectacu-
lum istud, & videbant que fiebant, percussiones pectora sua re-
verberabantur. Ægyptiorum lex vetus imperabat, si pater
filium occidisset, ut triduo ad cadaver perferre, & il-
ludq; aspicere cogeretur. Nec enim miti iudicio gra-
viorē penam inferri posse censuerunt. Nos rebel-
les filii occidimus parentem nostrum, cur penam
hanc saltem trihorio non subeamus? Sedeamus ergo
& spectemus Christi morientis arcanissimas quatuor
actiones in tenebris majorem partem confectas.

Actio prima: Silebat & flebat lachrymarum testis
Paulus, qui à Christo preces supplicationisque cum
clamore valido & lacrymis oblatas asserit. De Christi
per trihorium illud silentio, interpretum consensus
est. Itaq; vigilavit in cruce & lacrymavit. Iacob pe-
reginus viator tulit de lapidibus qui jacebant, & supponens
capiti suo dormivit in eodem loco. Asperius pulvinar Chris-
tus habuit, quod nihil somni admisit. Rex David
suaviter meridianis super molliore lecto dormiit, sed
reclivus vigilasset eo tempore ac orasset, nam somnum
otiosa deambulatio, hanc curiosior prospectus, istum
adulteri crimen est secutum. Sed peccati pœnas va-
lidè luit. Nam Absalonem rebellem filium cum ex-
ercitu imminente fugiens Hierosolymis est egressus,
quò se verteret incertus. In itinere hoc molitissimo
ascendebat olivam olivarum scandens & flens, nudis pedibus
incedens, & aperto capite plorans. Imago fuerat Christi,
qui in cruce flebat, sed quia lacrymabundum vultum
non spinis, multò minus pannis ob paupertatem ope-
rire potuit, vclaminis vicem tenebræ fuerunt; ita ca-
pite aperto, vigilante silentio flevit. Interim tot vul-
nera, sanguis, manuum pedumque foramina clamâ-
runt, uti Bernardus loquitur. Quæ clavorum vox, quæ
vulnerum lingua, quis sanguinis clamor?

Tres amici Job audientes omne malum, quod accidisset
ei, venerunt singuli de loco suo, Eliphaz Themanites, Baldad
Sabites, & Sophar Naamathites: condixerant enim, ut pariter
venientes visitarent eum & consolarentur. Cùmque elevassent
procul oculos suos, non cognoverunt eum, & exclamantes plu-
raverunt, cisisq; vestibus sparserunt pulverem super caput suum
in calum. Lugubris accessus, sed multò plus habuit lu-
ctus longior illic commoratio. Nam sederunt cum eo
in terra septem diebus & septem noctibus, & nemo loquebatur
ei verbum: videbant enim dolorè esse vehementem. etsi enim
abierint, cibi aliquid aut somni capientes, mox tamen
redierunt. Ita in multam noctem sessarunt ad agrum.
Digressi paululum mox summo mane denuo se sti-
terunt, suâ saltè præsentia testati, quàm cupiant amici
munus exequi. Principio morbi, quies & silentium
aptissima medicina. Ita fortassis Angelus, uti nonne-
mo sentit, in oliveto Christum, non tam loquendo
quàm assistendo, ipso habitu gestuque solabatur, ita
ut Christo in genua procumbente, poplites & ipse
submiserit, Christo in terram se prosterneret humi &
ipse se prostraverit, quod Christus à suis petiit. Nec
enim à Petro consolatorios sermones, sed mœroris
societate exigens, Sic non potuistis, inquit, unâ horâ vigi-
lare mecum? sustinete hic & vigilare mecum: vigilare & ora-
te. Prima igitur Christi in cruce actio fuit, vigilare
& lacrymare.

Actio altera: Trihorio illo infanda tolerabat, nam
illi quatuor occulti clavi dolores incredibiles creâ-
runt Christo. Andreas Apostolus biduum in cruce
vividè pendit, sed ex hoc suggestu animoissimè

plebi concionatus est. Timotheus & Maura tamen
novem diebus, ut dictum, in cruce animam traxerint,
mutis tamen hortatibus insigniter sece annuunt.
Marcus & Marcellianus fratres in unâ eademq; cru-
ce diem unum & noctem cantarunt: Ad crucem Do-
mini nihil odarum aut cantus auditum est, hic gemitus,
suspiria, lacrymæ. Si hæc passionis acerbitas, in-
quit Iliodorus, ad memoriâ reducatur, nihil tam du-
rû est, quod non æquo animo toleretur. Parva enim
toleramus, si recordemur quid biberit ad patibulum,
qui nos invitat ad cælum. Ille enim opprobria, irrisio-
nes, contumelias, alapas, spûta, flagella, spineam coro-
nam, crucemque sustinuit, & nos miseri ad nostram
confusionem unico sermone fatigamur, imò & ver-
bulo dejicimur?

Actio tertia: Orabat & seipsum Patri sacrificabat. 3. Actio.
Sunt qui putent, Psalmum vigesimum primum (Deus
Deus meus respice in me, quare me dereliquisti) totû à Chris-
to in cruce recitatum. Affectu pio conjectare talia
possumus, scire vix possumus. Non dubium illud,
quin se in ipsâ etiam cruce, voluntati paternæ cen-
ties iterumque centies obtulerit: Ita Pater, quoniam sic
placitum fuit ante te, ita mi Pater, sicut mandasti mihi,
sic facio, Pater. Oblatus est non tantum quia ipse vo-
luit, sed quia seipsum obtulit. Ad hanc sui oblationē
Gregorius Nazianzenus nos valido impulsu excitât.
Offeramus, inquit, ei qui pro nobis passus est & resurrexit. Au-
ram fortasse me dicere putatis, aut argentum, aut texuras,
aut pellucidos & ingentis pretii lapillos, fluxam fragilemque
terra materiam, cujus majorem partem improbi sere pestidem.
Imò verò nosmetipsos offeramus, hoc est, opes Deo charissimas,
maximeque congruentes. Imaginis decus imagini reddamus;
dignitatem nostram agnoscamus; exemplar nostrum honore
prosequamur, mysterii vim intelligamus, & pro quo Christus
morte functus est. Simus ut Christus, quoniam Christus quo-
que sicut nos. Efficiamur Dei propter ipsum, quoniam ipse quo-
que propter nos homo factus est.

Actio quarta: Expectabat mortem. Nam ideo te-
nebris tam profundis jussu erat nigrescere omnia, ut
cessante ad crucem strepitu ac tumultu, suo nos ex-
emplo erudiret, quomodo per preces & lacrymas pa-
randus sit animus ad mortem. En, quàm retinens sui
moris sit Christus, qui diem laboribus dabat, nocte
in montibus orabat. Quæ omnia nobis instruendis
fecit. Ita etiam in Calvarie jugo, jam & hostibus &
amicis officio præstito, quietum silentium tam ora-
tioni quàm preparationi ad mortem elegit, ut & nos
disceremus mori.

Carolus Borromæus Senator purpuratus, Medio-
lanensis Præsul sanctissimus in extremis triplicem si-
bi gratiam præstari desiderans ita precatur:
Sanctissime & vigilantissime Custos Angele, con-
stituto te procuratorem testamenti, ultimæque volun-
tatis meæ, ad impetrandas mihi à Domino IES v tres
D gratias. Prima est, ut donet mihi unum solum lacry-
mosum suspirium, ex infinitis illis quæ habuit ipse,
dum per tres horas vividè pendit in cruce, quorum
efficaciâ & virtute mitigentur lacrymabiles illi sin-
gultus, cordisque pressuræ & angustia, quibus in ho-
râ mortis affligar: & ut gloriosissima Dei Mater Ma-
ria dignetur vel unico etiam aspectu ex iis quos ipsa
sub cruce stans habuit, virgineos oculos in filium uni-
cum defigendo. Altera gratia est, ut tu fidelissime Cu-
stos meus, in illâ mihi potissimum horâ succurras,
quando anima mea separabitur à corpore meo, ut
inveniam benignum iudicem ex merito flagrantissi-
mæ illius charitatis, quâ paternum ipsius pectus in
cruce fuit inflammatum pro salute peccatorum. Ter-
tia gratia est, ut tu idem piissime Custos meus ani-
mam meam tibi habeas commendatam, eamque
de ergastulo corporis egressam Redemptori meo
offe-

Inexpecta-
bilis per-
pessio.

Math. c. xi.
vers. 26.

Nazianz.
orat. 41.

4. Actio.
Taciturna
mortis ex-
pectatio,
& ad eam
preparatio.

Oratio
Caroli
Borromæi
pro obri-
nendâ tri-
plici gra-
tiâ.

offerat, ut cum una tecum in gaudiis cali videam, A
perfecte amem, eoque aeternaliter fruam.

Obtenebrescente caelo summam hanc quatuor
Christi actiones fuerunt: Solens lacrymatio, ardens
oratio, inexplicabilis perpeffio, taciturna mortis ex-
pectatio & ad eam preparatio. Hec Christi perfe-
verans fuit in cruce patientia usque ad nonam.

§. V. Quam acerbum Christo morituro fuerit hoc tenebrarum
trihorium, & de perseverantia usque ad nonam.

Q Vis assequi possit cogitando, quis aestimando
capiat, quantos angores & dolores Dominus
Iesus hoc trihorio sit passus usque ad nonam? sed mul-
to minus aestimari poterit amor, quo tanta passus.

Landulphus
in vita
Christi. Alii
numerant
5475. acer-
tate. Crux
tum, maxi-
mum fuisse
numerum.

Hic certe tam immensus fuit, ut postquam flagris
caelus quinque aut sex millia plagam accepit, ut
Landulphus sentit, paratus tamen fuerit, denuo tan-
tundem verberum subire. Si septuaginta pluribusve
spinis caput coronatus, septem aut septuaginta mil-
libus spinarum cruciari non abnuisset. Et ubi triho-
rium in cruce percuravit usque ad nonam, tribus milli-
bus horarum, imò ad supremum iudicium amore
nostri crucis tormenta perpeti non recusasset. Amor
immensus. Verum tres illa hora omni genere angu-
stiarum & dolorum adeo fuerunt oppletae, ut triho-
rium illud recte nominemus triennium. Quod si di-
vini honoris & nostrae salutis, patiendique delide-
rium spectemus, amori tres horulae partes, momen-
ta tria fuerunt, uti Iacobo Patriarchae septem anni
totidemque alii, iterumque septem anni pro amoris ma-
gnitudine dies pauci sunt visi. Amorem opilionis Hebraei
longissime superavit amor Christi, qui extrema om-
nia passus usque ad nonam.

Gen. c. 29.
vers. 20.

Nos o
bono hac
tanta pas-
sus est
Christus.

Sexta demum questio est, Quorum bono hanc tan-
ta passus est eo tenebrarum trihorio? Hostium, hoc
est, nostro. Si nos omnes, si tota gens humana tribus
millibus annorum apud inferos in cruce appensa,
ignes assiduos pertulisset, peccati poenas abolere, ac
veniam mereri non potuisset, quod potuit Christus
trihorio, quo Dimas latro plus didicit in furea, quam
Iudas Apostolus in Christi schola. Ex hoc ipso triho-
rio licebit nobis discere, quod omni vita profutu-
rum. Tria potissimum documenta subnectimus.

Tria docu-
menta ex
hoc Chri-
sti trihorio
tormento.
1. Crux
Christi no-
ferenda so-
lum, sed
usque ad
nonam per-
ferenda.

Isa. 3. 2. 15

I. Crux Christi non ferenda solum, sed usque ad
nonam perferenda. Diximus aptissimam esse medi-
cinam, principio morbi silentium & quietem. Hic
plerique omnes erramus. Cum aegre nobis est, gran-
di nimium tumultu aequos iniquos opem poscimus.
Longè rectius cum animi tranquillitate ad Deum
nos vertemus. Hec dicit Dominus Deus, clamat Isaias,
si revertimini & quiescatis, salvi eritis in silentio & in spe-
rit fortitudo vestra. En Christus dolorum plenus ab-
que omni solatio pendebat, manuum pedumque vul-
nera mole corporis magis ac magis dilatabantur, sole
deficiente insolitum frigus augebat corporis crucia-
tus, horrendae tenebrae vix aliud quam tormenta
summa cogitare permittebant. Tota quidem vita
Christi labor merus & dolor fuit, at verò tam acer-
uatibus doloribus & meroribus numquam angebatur,
atque illo trihorio, Nihilominus in extremis his an-
gustis & cruciatibus quæralæ voces nullæ audiebantur,
tacitæ fluebant oculis lacrymæ, uti sanguis vulne-
ribus; orabat ipse, totumque trihorium illud oratio-
ne consumebat, oratione proflus validissima: tot e-
nim orantis erant ora, quot vulnera; tot linguæ quot
sanguinis guttæ. Ad hanc ideam te compone, quis-
quis es, cum eris in cruce; sile, quiesce, ora. Si rever-
tamini & quiescatis, salvi eritis. Nos sæpe contraria om-
nia facimus: tumultuamus, fremimus, indignamur,
omnem animi tranquillitatem perdimus clamorâ
impatentiâ.

II. Christi doloribus indolendum serid. Exiguam a. Chri-
nimis est ad hæc audita vel lecta die parafceves in-
gemiscere; in auras abit hæc curta pietas, si hunc
consensum nihil operis sequatur. Et sunt qui nec ip-
sis quidem Soteris multum ingemiscant faxis durio-
res: de Christi cruciatibus quædam audiunt, & et-
iam cogitant, sed sine sensu, sine omni curâ imita-
tionis. Averterunt facies suas a tabernaculo Domini, & præ-
buerunt dorsum. Non immeritò quærit S. Bonaventura:
Quare magis compateris puncturæ pedum tuarum, quam mor-
ti Domini tui? Numquid ergo plus diligis pedem tuum
quam Dominum tuum? En quot fonticuli fluunt in cruce
& cauteria; non illum, sed te, nisi saxum tuis sanan-
tia.

Sunt alii qui moventur quidem Christi crucia-
tus, & altum ingemiscunt, nigrum hoc tentorium
subeunt cum magno sensu, modò cum diuturniore,
nam eadem delicta quæ deservierunt, post pauculas
B hebdomadas repetunt inconstantia sanè miserabili.
Ioab dux belli, quod in Regū factis est, rugit in taber-
naculum Domini, & apprehendit cornu altaris. Iustus egre-
di respondit: Non egrediar, sed hic moriar, illic & mori-
tus. Ita quisque secum statuat: cruce Iesu Domini
mei nullus hominum, nullus cacodemorum me avel-
let; hic moriar. Satius occidi sanctum, quam peccatis
inquinari. Calliopius juvenis sanctissimus pridie pa-
rafceves cruci affixus capite inverso, pedibus ad caelum
erectis, ut divus Petrus, die sequenti mortuus est.
Mater filium ita pendentem brachiis strinxit eo ani-
mi dolore, ut ipso filii complexu obierit. Ita nos
Christum sub nigro tentorio crucifixum amplectamur,
ut vitis omnibus, suo quisque maximè familiari
ac domestico moriamur. Mori melius quam vitis
mergi.

III. Exhauriendus Christi calix, uti suum exhaur-
sit Christus usque ad guttam ultimam, usque ad nonam.
C Et certe calix fuit selle confertissimus, eum tamen
exhaustit Christus. Potuit dicere, Consummatum est. Cre-
dibile est quod pii scriptores censent, ad fuisse Ange-
los huic ultimo adui, qui & primo interfuerunt in
horto. Cum ergo Christus pegma ferale ascenderet
figendus cruci, Angelus eum solatus simili dicto cre-
ditur: Domine usque ad nonam: tres horulae restant, &
confectum est opus hoc grasse. Adpexit tres horas
istas integerrime, aliquid insuper adjecit temporis,
ut mensura esset conferta & superflua. Nam ante
sextam, seu duodecimam nostram affixus est cruci,
post nonam, seu nostram tertiam expiravit. Ita cali-
cem hunc felleum, inundantem, plenissimum ebibit,
perduravit usque ad nonam, & ultra nonam.

Quam nos, theu! longanimes non sumus, vix cali-
cem utum sorbillare incipimus, & mox saturi sumus;
vix pati ordimur, & finem spectamus, omnis mora
inter tristitia & acerba impatientissimi. Nos scilicet le-
gem habemus, sed legem quam mundus & caro di-
ctarunt. Parvas poenitentias & magnas indulgentias,
brevem orationem & longam confabulationem, pau-
rum crucis & multum mercedis. O Christiani, du-
randum & perseverandum est usque ad nonam. Suum
cuique patendi terminum Deus posuit, quem nulli
licet transgredi, suas quisque dolendi horulas habet
exactissime dimensas ad unguem; citius finire nefas.
In cruce permanendum usque ad nonam.

Huc igitur, huc confluant sub nigrum istud ten-
torium afflicti omnes, & quibuscumque male est, omnes
huc aegri omnes, qui suas horas velut annos Deo
adnumerant, huc contempti & abjecti, huc pau-
peres & egeni, huc solatiis destituti, meroribus ex-
hausti, curis aut tentationibus dejecti, huc omnes est
qui in dolore sunt, hic omnium ægritudo ad libellam
auri appenditur. Hic descendunt miseriae humanas
omnes

omnes tolerandas usque ad nonam, usque ad prescri- ptum ab omni aeternitate tempus. Suus cuique finis a Deo assignatus est. Duas aliqui etiamnum horas habent, quas in cruce consumant; aliqui se sequuntur, sequuntur alii, nonnulli tres quadrantes, quidam unicum, sua tamen omnibus toleranda crux est usque ad nonam, ad praestitutum exitum. Quid querimus? cur dolores ipsi nostros asperamus impatientia? omne malum levius fit tolerando. Nos omnes istud soletur, nemini nostrum tres integras superesse horas; pars trihorii magna iam exhausta est. Aliquibus vix quadrans restat unicus. Quocirca, mei, sustinete hic & vigilate usque ad nonam. Sustinete cum Christo propter Christum, & omnis amaror calicis dulcescet. Suavius est extrema omnia pati usque ad nonam, quam ardere saeculis aeternis.

CAPVT. XI.

Moriente Christo scissum templi velum, aperta monumenta, rupta petrae, mota terra.

Ex David Absalone filio, dum e quercu pendet, transfolio, lugubre carmen iterans clamabat voce magna: Filium Absalon, Absalon fili mi. Cum Dei Filius hominum obedientissimus in cruce obiisset, orbe toto lugubris clamor est auditus, Luxit & elanguit terra. E diversis quatuor locis haec comploratio est orta, e templo, e tumulis, e petris, e tellure ipsa. De his Mattheus clarissime, Et ecce, inquit, velum templi scissum est in duas partes a summo usque deorsum. Petra mota est, & petra scissa sunt, & monumenta aperta sunt. Haec quatuor prodigia interitu vitae testata, hoc capite sunt explicanda.

I. Christo moriente scissum templi velum.

Prodigium primum Velarii sacri scissura. Templum velut sacellum laxitissimum illud Dominici corporis templum, crucis ariete tam foede dirutum. Quod futuri Christus de templo sui corporis praedicens, Solvite, inquit, templum hoc. Porro Hierosolymaei templi velum duplex fuit Exterius unum ante sancta, interius aliud ante Sancta sanctorum praetensum. Primum illius expressam mentionem faciens Paulus, Post velamentum autem secundum, inquit, tabernaculum, quod dicitur Sancta sanctorum. Aristaeus Patri Philocrati iter suum ad Pontificem Eleazarum describens, hoc velum vocat spectaculum iucundissimum, quo numquam facile satiari possis, praefertim cum illud undante vento crispatur. Iosephus ex Hebraeis Graecus scriptor, de Solymaeano templum unum cum hoc velamine (quod Aulaeum nominat) depingens, fores habebat aureas, inquit, quinquaginta quinq; cubitis altas, sexdecim latus. Adhaec aulaeum longitudine pari, hoc est, velum Babylonicum hyacintho & bysso, & cocco, & purpura variatum, mirabili opere factum, neq; contemplationis expertis colorum permixtione, sed velut omnium rerum imaginem praefertens. Cocco enim videbatur ignem imitari, & bysso terram, & hyacintho aeternam, ac mare purpura, partim quidem coloribus, bysso autem ac purpura origine: quoniam byssum quidem terra, mare autem purpuram gignit. Eratque in eo per scripta omnis caeli ratio, praeter signa. Introgressos autem inferior pars excipiebat, cuius altitudo quidem habebat sexaginta cubitos, & longitudo totidem, latitudo viginti.

Sed utrum e duobus his velis scissum est? Sunt qui exterius dicat: sunt qui asserant interius, quod a Matthei verbis non dissonat: aliqui utrumque laceratum affirmant, quod Alphonso Salmeroni satis probabile videtur. Hoc factum simulatq; Dominus Iesus anima efflavit: Et ecce, inquit Matth. velum templi scissum est in duas partes a summo usque deorsum. Diverse huius cause.

I. Detestatio sceleris Hebraei tunc commissi. Iudaeorum mos erat auditis in Deum maledictionibus non tantum diloricare vestem, sed scindere. Ita Caiphas scidit vestimenta sua dicens: blasphemavit. Aeternus Pater unigenam suam in cruce mortuum cernens, velarium sacrum veluti vestem suam discidit, testatus hunc suum esse Filium, seque ob eadem illius iratum detestari facinus in eo jugulando commissum. Quod si David audita Saulis & Ionathae regum morte vestem scidit, quanto magis Pater obedientissimi Filii mortem quodammodo perhorrescens id fecit? Numquam res talis facta est in Israel.

II. Causa, Patrefactio mysteriorum sub involutione. Prius omnia erant inigmata, nunc evoluta sunt, & in luce posita. Nimirum Moyses vultum tegebat, aliter a Iudaeis non aspiciendum: Toti ceremoniae, ritus, observationes, sacrificia, & sacrificiorum differentiae velum erant, quo Christianorum spiritualis vita tegebatur. Omnia in figuris contingebant illis. Desierunt haec omnia. Venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate. Vix ulla olim mentio caeli, iudicii, interioris verae humilitatis, pleraque omnia in corporis sensus incurrebant. Nunc patent Christianis, quae tecta fuerant Iudaeis, Evanuerunt illi. Hieronymus, Velum templi scissum est, inquit, & omnia legis sacramenta, quae prius tegebantur, prodita sunt. Corruat Christi Evangelium omnibus exponendum. Pristinae legis cultus & sacrificia sunt abolita; salutis mysteria nemini amplius velanda. Consummata sunt haec omnia. Patet jam arca, quae continebat manna, Cena Christi omnibus exposita; patent tabulae, Prophetarum vaticinia; patet Aaronis virga, Crux Domitica. Non jam amplius in atrio standum; admittimur in conspectum Dei. Scissum est velum, & in spiritum.

III. Causa, Recessus gratiae a Iudaeis. Beatus Ephrem asserit, tunc multis visam e Sancto sanctorum gratiam a Iudaeis. Iosephus se narrat a sacerdotibus noctu in intimo templo auditum primum quidem motum ac strepitum, postea vero subitam vocem quae diceret: Migremus hinc. Divus Cyril. Opportunitas tunc maxime, inquit, pulcherrima fuerat, ut velum templi scinderetur, & lex aperiretur, quando animam pro nobis Salvator tradidit: tunc enim a gratia Dei penitus Israel decidit, & resiliit, longe ab ea, cum tanto furore Salvatorem suum impie occidit. Idem adstruens Theophylactus, Scissum est velum, inquit, per hoc manifestante Deo, quod gratia spiritus e templo exolet, & quod Sancta sanctorum omnibus conspicua & manifesta fiant. Quae Victor Antiochenus confirmans, Fecit hoc, ait, non in templi contumeliam, sed in sacerdotum notam. Illi enim, qui diutius in templo diversaverunt, indigni erant. Oportebat adhaec vaticinium, quod de futuro a templi desolatione extabat, impleri.

IV. Causa, Transitus a Iudaeis ad gentes, a Synagoga ad Ecclesiam, a totis sacrificiis ad unum idq; sanctissimum, a sexcentis tredecim legibus, ad unicam eamque suavissimam Evangelii legem. Ama Deum, & uniuersis legibus satisfecisti. Hunc a Iudaeis ad gentes transitum Christus praedicens saepius, Auferetur, inquit, a vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Quandoquidem ergo Messiam vestrum non tantum abiecit sed eum insuper crucifigitis, auferetur a vobis etiam Messiae regnum; caelum perdetis, & terram non retinebitis. Irruet Romanus exercitus & templo sacrificiisque subversis innumeros ferro trucidabit, ceteros in omnes orbis partes disperget. Satis diu invitati estis ad poenitentiam, sed quia bonitati divinae contumaciter obstitistis, en transitum ad gentes struimus. Hoc idem illis in os approbans Paulus: vobis, inquit, oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repel-

I. Causa veli templi scissi: Detestatio sceleris Hebraei tunc commissi. Matth. e. 26. v. 65.

Indic. e. 19. vers. 30.

2. Patrefactio mysteriorum sub involucria latentium.

1. Cor. e. 10. vers. 11. Ioan. e. 4. vers. 23.

3. Recessus gratiae a Iudaeis. Ioseph. l. 7. de bel. Iud. e. 12. pag. 961. Cyril. l. 12. in Ioan. e. 37.

Theophyl. in Marc. Marc. v. 12. in Marc.

4. Transitus a Iudaeis ad gentes, a Synagoga ad Ecclesiam. Matth. e. 23. vers. 45. & e. 23. v. 38.

Apost. e. 13. vers. 46.

Aug. l. 3. de consensu Evangelic. e. 19. Matth. e. 27. vers. 51.